

Jeugdhulp Gelderland leert

Er is in Nederland veel kennis beschikbaar om de jeugdhulp inhoudelijk te verbeteren. Die kennis, veelal ontwikkeld bij academische centra, bereikt onvoldoende de professionals bij de jeugdhulp organisaties en de toegang. Dat maakt onder andere dat er nu jeugdigen en gezinnen aan het eind van de keten belanden die daar niet terecht zouden zijn gekomen als de basale zorg al verder ontwikkeld was. We staan dus voor een dubbele uitdaging. We moeten nú zorgen dat jeugdigen aan het eind van de keten de best mogelijke zorg krijgen. En we moeten leren van deze vragen van jeugdigen. Tegelijkertijd moeten we zorgen dat we stroomopwaarts de jeugdhulp snel helpen verbeteren, zodat meer kinderen eerder beter werkzame zorg krijgen en dus minder kinderen aan het eind van die keten belanden.

De expertisenetwerken in Nederland moeten ertoe bijdragen dat de beschikbare kennis en de werkpraktijk elkaar beter bereiken en het leren wordt gestimuleerd. Daartoe is de kennisfunctie meegegeven met de volgende opdracht:

Kennisfunctie¹

Het expertisecentrum organiseert en faciliteert het bundelen van kennis van professionals uit diverse domeinen.

Kennis voor professionals moet makkelijk toepasbaar en beschikbaar zijn.

Expertisecentra zorgen ervoor dat in de regio (structureel) geleerd wordt van casuïstiek voor oplossingen op de lange termijn.

De expertisecentra hebben onderling een lerend netwerk, die ondersteund wordt door een landelijke kennisfunctie.

In november 2020 heeft de stuurgroep van BOEG een eerste werkwijze vastgesteld om invulling te geven aan deze functie.

Die werkwijze was pragmatisch ingegeven. Namelijk focus op leren van casuïstiek, begeleide intervisie faciliteren en het toegankelijk maken van een Leergang voor professionals over 0- uithuisplaatsingen.

De stand van zaken

Leren van casuïstiek staat goed in de steigers. Er zijn 7 gedragsdeskundigen van aanbieders, GI's en toegang opgeleid om casuïsonderzoek te doen volgens de methodiek van Ketenbreed Leren. Zij gaan zo snel als mogelijk starten met hun casuïsonderzoeken om daar waardevolle lessen uit te halen die we gaan verspreiden onder de professionals in Gelderland.

Via OzJ is een handboek opgeleverd voor de Regionale Expert Teams (RET's), waarin een handleiding zit voor het evalueren van casussen waarbij de focus ligt op succesmomenten en knooppunten. Deze vorm van evaluatie richt zich meer op anders werken en samenwerken. Het materiaal dat nodig is om een knooppunten analyse te maken zit in een werkboek dat beschikbaar is gesteld. Het is aan de RET's om deze hulpmiddelen actief in te zetten.

¹ Uit brief van VWS aan wethouders van 8 accounthoudende gemeenten; d.d. 1 juni 2020

Tot slot is in Gelderland afgesproken dat de RET's allen op een zelfde wijze de casuïstiek die besproken wordt, gaan registreren. Met de landelijke monitoring set (nu nog in Excel beschikbaar, maar de bedoeling is per oktober in een digitaal systeem), is een belangrijk hulpmiddel om op regio niveau, bovenregionaal niveau en landelijk niveau analyses te kunnen maken om van te leren.

Begeleide intervisie

In het 'netwerk van pareltjes' van BOEG zitten professionals die kunnen ondersteunen bij intervisie maar ook die een moreel beraad kunnen begeleiden. Tot nu toe zijn er nog geen vragen binnengekomen. We gaan de Nieuwsflits gebruiken om professionals op de hoogte te stellen van deze mogelijkheid.

Leergang voor professionals over 0-uithuisplaatsingen

Deze leergang, die destijds in de planning zat in FoodValley, is niet meer ontwikkeld en dus niet beschikbaar.

Hoe verder

De afgelopen tijd is gebruikt om zowel in de regio als ook landelijk te inventariseren wie er betrokken zijn bij het faciliteren van leren en met de overige bovenregionale expertisenetwerken tot afstemming te komen.

Landelijke afspraken

De projectleiders van de bovenregionale expertisenetwerken vormen samen een lerend netwerk (onderdeel van de opdracht). Er zijn inmiddels een aantal concrete afspraken gemaakt door de projectleiders over de invulling van de Kennisfunctie. Daarbij worden de projectleiders ondersteund door Peter Dijkshoorn, die vanuit OzJ deze rol vervult. Hij werkt vanuit die rol samen met een landelijke adviesraad. Er is besloten om te gaan werken met een gezamenlijke agenda. Dat betekent dat de bovenregionale expertisenetwerken informatie delen, onderling afstemmen en een gezamenlijke ontwikkelagenda opstellen. Meer concreet benoemen de projectleider collectief, op basis van signalen, expertisegebieden en in gezamenlijkheid worden hierop plannen gemaakt. Aanvullend is er uiteraard ruimte voor invulling op landsdeelniveau.

We zien landelijke thema's waar inmiddels veel over bekend is, maar die kennis landt nog onvoldoende in de praktijk (o.a. traumabehandeling en verklarende analyse), we weten dat we veel kunnen leren van casuïstiek en dat daar ook thema's uit voort kunnen komen (landelijke monitoring voor opgezet) en tot slot zijn er vragen uit de praktijk waar onvoldoende kennis over beschikbaar is, die geagendeerd moeten worden bij de onderzoeksinstituten. Er is kennisuitwisseling via het OzJ (zie de nieuwsbrief en de hartvoordejeugd website), er is kennisuitwisseling via het NJi en dan nog alle landelijke, bovenregionale en regionale gremia. Wat betekent dat voor de rol die er specifiek ligt voor de bovenregionale expertisenetwerken?

Die rol laat zich het best als volgt omschrijven: als netwerk verbinden van alle lokale en regionale initiatieven rondom kennisontwikkeling/scholing/onderzoek (net zoals je professionals verbindt) en mede stimuleren van kennisuitwisseling/verspreiding, scholing on/off the job en ophalen van kennis-/onderzoeks agenda's uit de regio

De eerste stappen naar een gezamenlijke agenda zijn inmiddels gezet. Daarin is afgesproken dat Gelderland en Utrecht de komende tijd het thema 'verklarende analyse' gaan oppakken. De noodzaak om hier veel aandacht aan te besteden is evident. Utrecht is hier al verder mee en Gelderland wil daar graag bij aanhaken. Thema's die door andere landsdelen opgepakt worden zijn o.a. verslavingszorg voor kinderen, trauma, leren van complexe casuïstiek (uitwerking van de analyses uit de monitoring) en Ketenbreed leren (loopt al in Gelderland).

Rondom de thema's is de verbinding met de landelijke spelers van groot belang om goed aan te kunnen sluiten bij landelijke initiatieven. Denk hierbij aan beroepsverenigingen, academische zorgorganisaties, kennisinstututen en opleidingen. Enkele voorbeelden zijn: Expertisecentrum Forensische Psychiatrie (EFP), het NJI en Kenniscentrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie. Momenteel wordt er veel onderzoek gedaan naar adequate autismezorg, de relatie armoede - uithuisplaatsen, kennis over intergenerationele problematiek en hoe dat te doorbreken, omgaan met complexe scheidingen en uithuisplaatsingen voorkomen. Het zijn allemaal voorbeelden waar we door landelijk uitwisselen, samen onderzoeken, samen overleggen met werkplaatsen en academische partijen nieuwe kennis kunnen verzamelen en verspreiden. Door landelijke afstemming, kunnen we dat zo efficiënt mogelijk inrichten.

Bovenregionale aanpak

In de bovenregionale aanpak in Gelderland wordt voorgesteld om casuïstiek de pijler te maken van het leren. En op basis daarvan leercirkels te implementeren die het leren in Gelderland ondersteunen.

Netwerk in kaart

Ter voorbereiding is, als eerste stap, gewerkt aan het bouwen van een netwerk van regionale partners die zich bezig houden met kennisdelen en leren. Er zijn inmiddels contacten met:

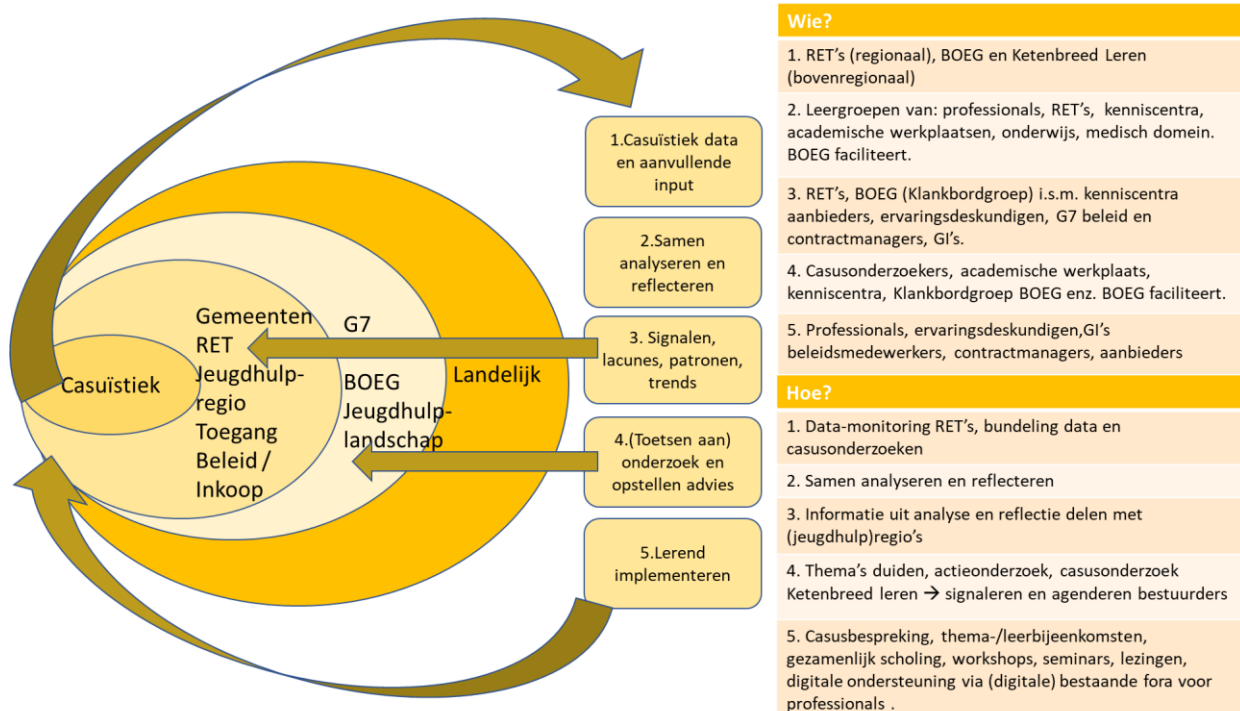
- De Academische Werkplaats Inside-Out
Daar loopt o.a. een onderzoek naar 'Verblijf in leefgroepen verkorten', en een onderzoek naar 'Uithuisplaatsing in leefgroepen voorkomen door andere vormen van zorg'. De resultaten komen pas over enkele jaren beschikbaar.
- Hogeschool Arnhem-Nijmegen – HAN
- Christelijke Hogeschool Ede
- Regionale Kenniswerkplaats Jeugd Noord-Veluwe. Binnen de RKJ Noord-Veluwe werken ouders, jongeren, de gemeenten in de Noord-Veluwe (vertegenwoordigd door de gemeente Oldebroek), de samenwerkingsverbanden onderwijs (vertegenwoordigd door Berséba), Wageningen Universiteit, Viaa Hogeschool, het CJG Noord-Veluwe, Stichting Jeugd Noord Veluwe, Icare en de GGD Noord- en Oost-Gelderland samen.
- Jeugdzorgleert: een initiatief van verschillende expertisecentra van een aantal landelijke GI's: Expertisecentrum William Schrikker, de Jeugd- en Gezinsbeschermers (beide onderdeel van Partners voor Jeugd), Expertisecentrum JBG en JB Brabant (in de nabije toekomst sluit SAVE /VT Midden Nederland ook aan).
Jeugdzorgleert is een platform (www.jeugdzorgleert.nl) waarop opleidingen en trainingen aangeboden worden voor jeugdzorgwerkers die werken met gezinnen waar zorgen zijn over de veiligheid en ontwikkeling van kinderen. De samenwerking maakt het mogelijk om de krachten te bundelen voor het ontwikkelen van praktijkgericht opleidingen en trainingen. De trainingen worden op verschillende locaties in het land aangeboden en uitgevoerd met trainers die de juiste expertise hebben. Jeugdzorgwerkers uit het hele land, dus ook vanuit andere GI's en ketenpartners zoals wijkteams en Veilig thuis kunnen inschrijven voor de trainingen en opleidingen van Jeugdzorgleert en het online aanbod van Jeugdzorgleert online. <https://www.jeugdzorgleert.nl/>
- Diverse grotere aanbieders in Gelderland die hun eigen expertisecentrum hebben, waarin ze op thema's expertise bundelen en onderzoek (laten) uitvoeren. Zo bundelt VIGO o.a. de beschikbare onderzoeken rondom thema's en stelt dat vervolgens beschikbaar. Zoals 'De overgang van jeugd- naar volwassenenzorg in Nederland'.

Visie op leren en inrichting van leercirkels

Leren en ontwikkelen zijn van levensbelang voor alle professionals. Leren is het vergroten van beschikbare kennis en die vervolgens omzetten in nieuw en effectief gedrag. Ontwikkelen gaat over het integreren van die nieuwe kennis en dat nieuwe gedrag tot in de haarvaten van de organisatie. Wil je echt iets leren en dat in de praktijk toepassen dan kost dat tijd. Daarvoor is nodig *weten* (snappen), *doen* (ervaren), *voelen* (voelen dat het werkt) en *veranderen* (overtuigd zijn dat het werkt). Daar is dus meer voor nodig dan alleen een training of webinar volgen. Bij leren in de jeugdhulp is het van belang om altijd het perspectief van ervaringsdeskundige ouders en jongeren te betrekken.

We zien zowel in Gelderland als landelijk, dat er veel kennis beschikbaar is, maar dat deze onvoldoende benut wordt in de dagelijkse praktijk van de jeugdhulp. Men weet elkaar onvoldoende te bereiken, kennis sluit onvoldoende aan bij de werkpraktijk, er is te weinig tijd om te leren en reflecteren, organisaties sturen te weinig op het benutten van actuele kennis en zo zijn er nog meer factoren waarom het leren onvoldoende is geborgd bij professionals en in organisaties. Het valt op dat er vrijwel niet wordt geïnvesteerd in het zorgvuldig implementeren en borgen van nieuwe kennis in de handelswijze van de professionals. Investeren in een trainingdag willen de meeste organisaties nog wel, maar investeren in een implementatietraject, in coaching on en off the job en in intervisie/supervisie (bijvoorbeeld o.b.v. video-opnamen) is voor velen een brug te ver.

Hoe kunnen we dan vanuit BOEG een bijdrage leveren om dat leren te stimuleren en faciliteren?

Bovenstaand plaatje brengt in beeld hoe we door middel van het organiseren en faciliteren van zogenaamde leercirkels, het leren kunnen ondersteunen en kennis kunnen borgen in de werkpraktijk. Naast de landelijke onderzoeken die plaatsvinden en de verspreiding van beschikbare kennis via tal van fora die al wordt georganiseerd, willen we vooral het *leren vanuit de casuïstiek* in Gelderland als basis nemen voor het inrichten van leerprocessen. De afspraken die in Gelderland

gemaakt zijn over monitoring en de inzet van Ketenbreed leren van complexe casuïstiek zijn daarvoor een belangrijk startpunt. De analyse van de data die daaruit voortkomt op regioniveau en op het bovenregionaal niveau wordt verrijkt met aanvullende data die in Gelderland (of uit onderzoek elders) wordt verzameld. De verzamelde data is alleen waardevol als deze leidt tot gedegen analyses en reflectie. De digitale tool die wordt ontwikkeld voor de monitoring, moet de data analyse vergemakkelijken.

Uit die analyse en reflectie kom signalen voort, lacunes in het zorglandschap, patronen en trends. Die worden teruggeven aan de regio's om daar beleid en inkoop op af te stemmen. Maar het kan ook aanleiding zijn om de bevindingen verder te toetsen aan bestaand onderzoek of verder te (laten) onderzoeken en op basis daarvan te adviseren over vervolgstappen. De laatste stap is de inzichten vertalen naar lessen voor de professionals die ertoe moeten bijdragen dat de geleerde lessen in de werkpraktijk een plek krijgen in anders handelen. Lerend implementeren is overigens meer dan alleen kennis overdragen. Om kennis te borgen is implementatie nodig, waarbij er een veranderbeweging op gang komt die vanuit diverse gremia en met diverse instrumenten ondersteund moet worden zowel op niveau van de professional als op niveau van de organisaties waarvoor men werkt. Pas dan bereiken we dat er veranderingen plaatsvinden die weer waarneembaar moeten zijn op casusniveau. Daarmee is de leercirkel rond.

Van belang is dat jeugd hulpverleners integraal, in de keten, samenwerken met elkaar en leren in de keten. Dit is met name van belang in de hulpverlening aan zg. gezinnen met meervoudige en complexe problemen, waarbij meerdere hulpverleners en andere betrokkenen zich bezighouden met een gezinssysteem.

Leercirkels kunnen op ieder moment en voor ieder relevant thema opgestart worden.

Aanpak in de praktijk

Onderstaande stappen geven aan hoe we concreet invulling kunnen geven aan de leercirkels.

- 1. Netwerkoverleg met vertegenwoordigers van regionale kennisplatforms (Hogeschool, Radboud, Academische Werkplaats, Kenniswerkplaats etc), vertegenwoordiging van professionals en ervaringsdeskundige ouders en jongeren.*
- 2. Inventariseren van thema's waar behoefte aan is.*
- 3. Kadert voor opzet en vorm actieleergroep en 'monitor' actieleergroep.*
- 4. Organiseren eerste webinar bijv. over verklarende analyse.
Poll onder deelnemers van geïnventariseerde thema's*
- 5. Organiseren eerste actieleergroep over verklarende analyse.*
- 6. Organiseren vervolg webinars en vervolg actie-leergroepen.*
- 7. Organiseren Gelderse netwerkbijeenkomst rond inhoud en opbrengsten 1e jaar*

Een voorbeeld: aan de slag met verklarende analyse

Er is er al veel kennis beschikbaar uit eerder casuïsonderzoek waar we concreet mee aan de slag kunnen gaan. Zowel uit Ketenbreed leren als bijvoorbeeld casuïsonderzoek bij WSG komt naar voren dat bij 75% van alle uithuisplaatsingen geen verklarende analyse beschikbaar is. Dit raakt een belangrijk thema, namelijk hoe krijgen we meer grip op een grote groep kinderen die onveilig blijkt te zijn, er forse incidenten zijn in het gezin, waardoor gezin (of hulpverlener) uitgeput zijn geraakt en

dat dan maar uit huis wordt gehaald zonder dat goed gekeken wordt naar onderliggende oorzaken en patronen. Eenmaal uit huis, is terug naar huis/omgeving vaak moeilijk. Wat we willen bereiken is dat de GI jeugdbeschermer in dit soort casuïstiek intensief contact heeft met wijkteam en ze samen onderzoeken en vaststellen wat het gedrag van het kind verklaart om vervolgens gerichte passende hulp te bieden. Dus 'crisis als kans' zien. Maar ook in de bespreking van casussen in een RET, is het sturen op een verklarende analyse als input voor een gesprek over passende hulp een noodzaak.

Met het thema 'verklarende analyse' kunnen we de leercirkel instappen op stap 5 en samen met de netwerkpartners voortgang maken om de verklarende analyse ingebed te krijgen in de werkpraktijk. BOEG en het expertisenetwerk Utrecht-Flevoland kunnen hierin samen optrekken. Daarbij gaat het niet alleen om het trainen van professionals op de inzet van de verklarende analyse, maar ook over het veranderkundige vraagstuk: hoe borg je de verklarende analyse in de praktijk en wat is daarvoor nodig. We weten immers dat alleen kennis overdragen geen garantie is dat professionals ook gaan werken met de verklarende analyse.

Een platform voor lerend implementeren

We streven er naar om korte krachtige (digitale) leerinterventies te laten aanbieden aan de grote groep van professionals in Gelderland. Denk hierbij aan de professionals werkzaam bij de aanbieders, de toegang en de GI's. Korte krachtige leerinterventies die een kennis component hebben, een component die gaat over toepassen in je eigen werkprocessen en een component input vanuit ervaringsdeskundigen om de do's en don't vanuit dat perspectief te verbinden aan het thema van de interventie. De interventies worden afgesloten met tips en een uitnodiging voor verdieping van het onderwerp.

De verklarende analyse is een thema waarvoor korte krachtige leerinterventies beschikbaar zijn. Andere thema's die zich hier goed voor lenen zijn 'eetstoornissen', 'autisme', de resultaten van de casuïsonderzoeken in Gelderland, 'luisteren naar ouders en jeugdigen'.

Deze korte krachtige leerinterventies kunnen als follow-up ook leiden tot de oprichting van actie-leergroepen: professionals uit meerdere organisaties die met elkaar en samen met ervaringsdeskundige ouders en jongeren verkennen hoe ze de opgedane kennis kunnen verdiepen en borgen in hun eigen organisatie. In de werkprocessen en in de samenwerking met anderen, ouders en jongeren.

Om dit alles te realiseren is een actief netwerk in Gelderland op het thema 'leren' noodzakelijk.

De zoektocht naar een geschikt platform om leerinterventies aan te bieden bracht ons bij 'Jeugdzorgleert'. Jeugdzorgleert staat open voor samenwerking. De kosten om gebruik te maken van dit platform moeten nog uitgewerkt worden.